

Štábní kapitán děl. Robert Chmelík a por. tech. zbroj. Josef Daněk:

Plynový výcvik v rámci výcvikového roku u dělostřelectva.

Ú v o d.

Žádný bojový prostředek nesnižuje v takové míře morálku a ducha vojsk jako chemické látky bojové. Toto nepříznivé působení bojových chemických látek na morálku a ducha vojsk může se projevit zvláště u jednotek s nedostatečným plynovým výcvikem a špatnou plynovou kázní, a to zejména v době noční; tato doba se obvykle vyznačuje nej-
příznivějšími podmínkami k použití bojových plynů. Zkušenosti z válek nás poučují, že státy v boji o vlastní existenci používají vždy takových bojových prostředků, od nichž očekávají rozhodné úspěchy. Podle zkušeností získaných za světové války a příprav na boj plynem, které se ve všech státech konají, dá se s jistotou předpokládati, že v příští válce bude bojových chemických látek opět použito. Proto nesmíme zanedbávat výcvik v plynové službě, chceme-li čelit s úspěchem plynovým útokům.

Má-li být při vojenském výcviku dosaženo žádaného výsledku, nutno pracovat podle předem vypracovaného rozvrhu, do jehož rámce nutno vhodně zařadit i zvláštní odvětví výcviku, jako na př. výcvik střelecký, plynový a p.

Podle Sm 15 se dělí vojenský výcvik na výcvik jednotlivce a na výcvik jednotek. Výcvik jednotlivce i jednotek se zase dělí na výcvik pořadový, bojový a polní. Do bojového výcviku náleží plynový výcvik. Dělí se pak na výcvik technický a taktický.

Podceňovat tu neb onu část výcviku by nebylo na místě, protože jen voják mající dokonalou technickou přípravu k boji a dostatek mravní hodnoty je s to splnit své povinnosti i za nejtěžších okolností. Je-li účelem bojového výcviku naučit vojáka všemu, co musí znát v boji, plyne z toho, že musí být obeznámen i se vším, co náleží do plynového výcviku. Bojové plyny samy o sobě nejsou tak nebezpečné, jestliže voják zná dokonale jejich povahu, způsob jich použití, jejich účinky, způsob a provádění ochrany. Hlavním požadavkem ochrany jest, aby každý jednotlivec znal dokonale ochranné prostředky a opatření proti bojovým plynům a byl řádně vycvičen v jich používání za různých bojových okolností.

Důležitým činitelem při ochraně proti bojovým plynům je plynová kázeň, která vyžaduje přesného dodržování předpisů, rozkazů a nařízení týkajících se plynové služby do nejmenších podrobností. Nestačí jen mít technicky dokonalé prostředky ochrany proti bojovým plynům, je třeba mít také dokonalý výcvik v jich používání. Zkušenosti ze světové války potvrzují pravdivost tohoto názoru a dokazují, že jednotky řádně vycvičené a s vyspělou plynovou kázní netrpěly plynem tak jako jednotky nemající ani dokonalého výcviku, ani dobré plynové kázně, i když byly opatřeny nejlepším ochranným plynovým materiálem.

Výcviku v používání ochranného plynového materiálu musí se dostat každé vojenské osobě bez rozdílu věku a hodnosti, ať zbraní nebo služeb. Lze ho dosáhnout jen účelnou a programovou mírovou výchovou a pilným cvičením.

Rozdělení výcviku v ochraně proti bojovým plynům.

Výcvik v ochraně proti bojovým plynům se dělí na všeobecný a speciální.

Všeobecný výcvik se dělí na teoretický, praktický a taktický. V teoretické části všeobecného výcviku nutno se věnovat základním věcem plynové služby, pojednávajícím jak o boji plynem, tak i o ochraně proti němu. V praktické části se cvičí vojín v používání prostředků všeobecné plynové ochrany, t. j. masky, úkrytů proti bojovým plynům a prostředků plynového poplachu. Taktický výcvik v ochraně proti bojovým plynům se provádí při bojových cvičeních v terénu.

Speciální výcvik se dělí na teoretický a praktický. V teoretické části třeba probrat zásady a prostředky speciální ochrany, v praktické části se cvičí vojín v používání ochranných kyslíkových přístrojů, ochranných oděvů, výstroje očišťovacích skupin, detektorů, prostředků k ochraně zvířat a p.

Všeobecného výcviku se dostane všem vojenským osobám bez rozdílu věku a hodnosti, kdežto speciálního výcviku se dostane jen určitým osobám k tomuto účelu vybraným.

Teoretický a praktický výcvik jak všeobecný, tak i speciální řídí u útvaru důstojník pro plynovou službu; výkonnými orgány jsou rotmistři nebo poddůstojníci, vycvičení v ochraně proto bojovým plynům. Taktický výcvik provádí velitel jednotky za součinnosti důstojníka pro plynovou službu. Za výcvik jsou odpovědni velitelé všech stupňů.

Plynový výcvik mužstva můžeme zařadit do rozdělení výcvikového roku podle Sm 15, příl. 1 takto: Od října do konce března se koná všeobecný teoretický a praktický výcvik v ochraně proti bojovým plynům. Od začátku dubna do poloviny září se koná speciální plynový výcvik (teoretický a praktický) a taktický výcvik v ochraně proti bojovým plynům v rámci takt. cvičení v baterii, v oddílu, ve skupině a ve vyšších svazech. Zbytek září se věnuje přípravě cvičitelů.

V I. období výcvikového roku, t. j. od 1/X do 31/III, musí být vojín podroben teoretickému a praktickému výcviku. Z celkových asi 800 výcvikových hodin tohoto období nutno věnovat nejméně 30 hodin plynovému výcviku; z nich nutno vyhradit 5 hodin teorii a 25 hodin praktickému výcviku.

Před počátkem II. výcvikového období, t. j. asi koncem března, vybere důstojník pro plynovou službu mužstvo určené k speciálnímu výcviku od jednotlivých baterií (setnin) a sloučí je v jednu skupinu, kterou pak podrobí společnému výcviku podle příslušného programu.

V II. období výcvikového roku, t. j. od 1/IV do 30/IX, nutno provádět taktický výcvik v ochraně proti bojovým plynům zároveň s taktickým výcvikem u útvarů. V tomto období nutno též neustále prohlubovat znalosti všeobecného výcviku získané v prvním období.

Mužstvo sloužící druhý rok se v plynové službě zdokonaluje a schopnějších vojáků může být použito jako pomocníků cvičitelů při plynovém výcviku.

Všeobecný výcvik.

Časový a věcný rozvrh všeobecného plynového výcviku (teoretického a praktického) jest obsažen v tabulce.

Časový a věcný rozvrh všeobecného plynového výcviku (teoretického a praktického).

Měsíc	Týden	Počet hodin		Předmět výcviku
		teorie	praxe	
Říjen	5.	1.—	—	Účel boje plynem, nejdůležitější bojové plyny (i kyslé, uhelnatý), jejich působení na lidi, zvířata, materiál, potraviny, krmivo a vodu, zápach, barvu a způsob jejich užití; první pomoc na ochranu proti bojovým plynům, zmínka o použití látek dymných a zápalných.
		0.30	— 0.30	Plynová maska (popis, funkce, zacházení a udržování). Způsoby nošení masky — poloha normální, hotovostní a ochranná — (předvede cvičitel).
Listopad	1.	—	1.30	Cvičení ve výběru vhodné velikosti a v prohlášení masky, dechová cvičení v klidu: zvyknout vojny klidnému, volnému a hlubokému dýchání, zatažování dechu (nejméně 15 vteřin); stručně obeznámit vojny s činností dýchacích orgánů a důležitostí hlubokého dýchání (zdůraznit dýchání nosem).
	2.	—	1.30	Dechová cvičení, cvičení v nasazování a snímání masky z polohy normální do hotovostní, z hotovostní do ochranné, a z ochranné do hotovostní, z hotovostní do normální.
	3.	1.—	— 0.30	Obeznamení se způsoby a prostředky ochrany jednotlivce a ochrany hromadné; zvláštní opatření proti yperitu, dechová cvičení; opakování cvičení v nasazování a snímání masky z polohy normální do ochranné a z ochranné do normální.
	4.	—	1.30	Dechová cvičení, opakování cvičení v správném nasazování a snímání masky (s počátku odděleně na doby, pak souvisle na povel).
Prosince	1.	0.30	— 1.—	Improvizovaná koňská plynová maska — popis.*) Způsoby nošení — poloha normální a ochranná (předvede cvičitel).
	2.	—	1.—	Dechová cvičení, opakování — cvičení v rychlém nasazování masky.
	3.	—	1.30	Cvičení v prohlášení, nasazování a snímání improvizované koňské plynové masky.

Leden	1.	—	1.30	Setrvání s maskou po delší dobu: a) v klidu (počáteční cvičná doba 15—30 minut); b) za pohybu (počáteční cvičná doba 15—30 minut).
	2.	—	1.30	Dechová cvičení, opakování s maskou v klidu a za pochodu.
	3.	—	1.30	Plynová komora.
	4.	—	1.30	Nasazování a snímání improvizované koňské masky — opakování — (mužstvo bez masky a pak s maskou).
Únor	1.	1.—	— 0.30	Úkryty proti bojovým plynům (účel, zařízení, způsob užití), různá bezpečnostní opatření (ochrana zbraní, střeliva, potraviny, krmiva, vody atd.). Spouštění závěsů, vcházení a vycházení z úkrytů, používání rozprašovačů a p. (předvede cvičitel).
	2.	—	1.30	Cvičení s maskou: dlouhodobé nošení masky, výměna filtru, výměna filtru, výměna masky, zkouška na plyn, vyprazdňování plynu z masky.
	3.	—	1.30	Výcvik v používání úkrytů proti bojovým plynům.
	4.	—	1.30	Cvičení v nasazování a snímání improvizované koňské masky — opakování.
Březen	1.	—	1.30	Plynová komora (výměna filtrů, masky, zkouška na plyn, vyprazdňování plynu z masky).
	2.	1.—	— 0.30	Plynový poplach — použití poplachových plynových prostředků; opatření po plynových útocích (očistění potřísněného terénu i předmětů, větrání úkrytů, zákopů, šatstva, prádla atd.). Výcvik v používání poplachových plynových prostředků.
	3.	—	1.30	Opakování: maska — úkryty.
	4.	—	1.30	Opakování: maska, improvizovaná koňská maska, plynový poplach.

Poznámka. Praktický výcvik s maskou nutno provádět při každé vhodné příležitosti, ať je to ranní půlhodinka, pěší výcvik, výcvik u děla, strojení a sedláni koní či střelecký výcvik a p.
Dechová cvičení nutno provádět hlavně při ranních půlhodinách.
Prohlubování teoretických znalostí možno provádět příležitostně při některých přestávkách a p.

*) U polního dělostřelectva musí být veškeré mužstvo vycvičeno v zacházení s improvizovanou koňskou plynovou maskou, a proto tento výcvik náleží do všeobecného výcviku v ochraně proti bojovým plynům. U jiných útvarů kromě hipických je výcvik s improvizovanou koňskou plynovou maskou výcvikem speciálním.

Při teoretickém výcviku je třeba vyhnout se suchopárnosti a učeným výkladům. Vyučování musí být jednoduché, zajímavé a přizpůsobené inteligenci vojáků. Přednášející musí látku přizpůsobit praktické potřebě, dobře si ji promyslet a podat ji posluchačům tak, aby jí všichni porozuměli. Učebné pomůcky pro své přednášky a pro praktický výcvik si vyžádá cvičitel od důstojníka pro plynovou službu nebo od velitelství svého útvaru. Nekryje-li se u některého útvaru počet hodin vyhrazených pro plynovou službu s počtem hodin uvedeného rozvrhu, může cvičitel rozsah učebné látky vhodně přizpůsobit, t. j. rozvést anebo zkrátit.

Přednáška má být co možno názorná. Předměty potřebné k názornému vyučování, jako na př. nástěnné obrazy, improvizované závěsy pro úkryty proti bojovým plynům a p., pořídí se cvičitel sám. Při vyučování, které není vedeno ve formě rozmluv (otázek a odpovědí), nemůže být dosaženo žádoucího účelu, protože posluchač zůstává pasivní a nevěnuje přednášce náležitou pozornost. Teorie je přípravou k praktickému výcviku a musí vždy před ním předcházet.

Všeobecný praktický výcvik mužstva v ochraně proti bojovým plynům dělí se na čtyři části:

I. Výcvik v používání masky.

A. Cvičení ve výběru vhodné velikosti a v prohlížení masky:

Maska malá nebo velká — následek toho. Prohlížení masky — závady. Vycvičit vojína tak, aby si dovedl sám vybrat masku vhodné velikosti a bezvadnou.

B. Způsoby nošení masky:

Poloha normální, hotovostní a ochranná.

C. Cvičení v nasazování a snímání a v dlouhodobém nošení masky:

Dechová cvičení. Cvičení v nasazování a snímání masky z polohy normální do hotovostní, z hotovostní do ochranné, z ochranné do hotovostní, z hotovostní do normální, z normální do ochranné, z ochranné do normální. Cvičení v rychlém nasazování masky. Cvičení v dlouhodobém nošení masky a provádění různých úkonů s nasazenou maskou: dlouhodobé nošení masky, výměna filtrů, výměna masky, výběr vojinů s citlivým čichem, zkouška na plyn, vyprazdňování plynů z masky.

D. Cvičení v zamořené atmosféře:

Cvičení v plynové komoře (každá aktivní voj. osoba má se cvičení v plynové komoře zúčastnit jednou za 3 měsíce. Záložníci jedenkrát po dobu cvičení ve zbraní. Účast všech je povinná a nutno ji kontrolovat). Cvičení ve volném terénu (jakmile budou mít útvary k dispozici příslušné prostředky).

II. Výcvik v používání úkrytů proti plynům: Správné spouštění závěsů. Používání rozprašovače. Používání zařízení na obnovu vzduchu v úkrytu. Vcházení a vycházení z úkrytu.

III. Výcvik v používání prostředků plynového poplachu: Použití sirénových (písklavých) raket, zvonů, gongů, sirén, houkaček atd. jako prostředků plynového poplachu.

IV. Výcvik s improvisovanou koňskou maskou. Způsob nošení masky: a) poloha normální, b) poloha ochranná. Cvičení v nasazování a snímání masky: prohlížení masky, cvičení v nasazování a snímání masky z polohy normální, rychlé nasazování masky. Dlouhodobé nošení masky v klidu a při mírném pohybu. Cvičení v zamořené (otrávené) atmosféře přizpůsobit co možná bojovým poměrům (z nedostatku vhodných prostředků se tato cvičení neprovádějí).

I. Výcvik v používání masky.

Aby práce cvičitelova byla úspěšná, třeba volit nejúčelnější způsob výcviku. Cvičení musí být prosté, jednoduché, zajímavé a musí být přizpůsobeno schopnostem cvičenců. Jednoduchosti se dosáhne tím, že se v jedné době soustředíme jen na jednu věc. Při každém výcviku je třeba užívat krátkého výkladu, názorných ukázek, provedení a opakování. Cvičitel nesmí dopustit, aby cviky byly prováděny ledabyle, protože jedině přesným a svědomitě prováděným výcvikem může dosáhnout toho, že mužstvo bude všech prostředků plynové ochrany v každém případě používat s klidem, jistotou a rozvahou. Jeden cvičitel může úspěšně cvičit skupinu o 20—25 mužích.

Jak nutno postupovat při výběru vhodné velikosti a jak si počínati při prohlížení masky.

Při výběru vhodné velikosti a prohlížení masky se postupuje takto:

Cvičitel si postaví vojínů do jedné řady nebo půlkruhu před sebe tak, aby měli mezi sebou rozstup 1—2 kroků. Přidělí pak cvičencům masky sám, a to podle velikosti hlavy, tvaru a velikosti obličeje. Je to tak nejlepší, protože by si vojín, kteří nemají ve výběru vhodné velikosti žádných zkušeností, brali zpravidla nesprávnou velikost masky. Potom jim pomalu předvede nasazení masky z polohy normální do polohy ochranné a snětí masky z polohy ochranné do polohy normální. Dělá se to proto, aby si vojín dovedli masku sami nasadit a aby cvičitel mohl pak rychleji posoudit, zda přidělená velikost masky je správná.

Potom cvičitel nařídí, aby si vojín masky nasadili, při čemž si masku nasazuje sám a jednotlivé úkony doprovází slovním výkladem. Poté se cvičitel přesvědčí (bez nasazené masky) u každého jednotlivce sám, zda přidělená maska co do velikosti a přiléhání k obličeji vyhovuje. Závady odstraní výměnou masek. Poté nařídí sejmout masky do polohy normální. Chybou volbu velikosti masky předvede cvičitel názorně tak, že jednomu vojínovi nařídí nasazení masky velké a druhému zase masky malé. Poté stručným výkladem poučí vojínů o důležitosti výběru vhodné velikosti masky a jejího dobrého přiléhání k obličeji. Na vojínech, kteří mají nasazeny masky, ukáže, že velká maska nepřiléhá dobře k obličeji, t. j. netěsní, a malá že na obličeji zase dobře nedrží, t. j. snadno se posune každým pohybem hlavy.

Jsou-li vojín obeznameni s výběrem vhodné velikosti masky, seznámí je pak cvičitel s prohlížením masek a s vadami, které se na nich nejčastěji vyskytují. Tento výcvik musí směřovat k tomu, aby vojín mohl sám bezpečně posoudit stav své masky, zda je způsobila k ochraně. Je-li přesvědčen, že jeho maska je bezvadná, je vírou v spolehlivost ochranného prostředku morálně posílen, a to je již také velký úspěch. Vady, které se u masek nejčastěji vyskytují a na které cvičitel při výcviku vojínů upozorní, možno rozdělit na př. takto:

A. Vady látky: a) z venku viditelné: mechanická poškození (díry, roztržená místa), nepřipustná oprava (přelepování a p.), odřeniny, skvrny od rzi, oleje, vazeliny a p., b) z vnitřku viditelné: porušený pryžový povlak, skvrny od různých nečistot.

Cvičitel poučí při této příležitosti vojíny, že vady látky objeví snadno, když rozloženou masku postaví proti světlu a pozorují propouštění světla; procházející světlo činí poškozená místa průsvitná.

B. Vady u švů: odlomený nebo odprýsknutý lak (má být souvislý, nepoškozený).

C. Vady zorníků: špatné utěsnění (poškozené prstence, volný nebo chybějící těsnící kroužek, špatný závit), poškozená zorná skla (deštičky), volně se otáčející (nepřitažená) zorná skla (deštičky), rzivé skvrny.

D. Vady vdychovacích a vydechovacích ventilků: slepené, poškozené, nepružné.

E. Vady upevňovacích pásek: nepružné, poškozené, špatně sešité.

F. Vady závěsné tkanice a závěsného popruhu: poškozené, špatně sešité.

G. Vady filtrů: poškozený plech, porušený závit (filtr nedošroubován nebo špatně zašroubován do filtrové objímky dýchacího bubínku), pouzdro zrezavělé, silně chrastí, vnitřní součástky uvolněné, klade velký odpor.

H. Vady krabice (u masky vz. 23): poškozená, špatně se zavírající (netěsná), bez koženého poutka;

nebo brašny (u masky s dýchací hadicí): mechanická poškození (díry a p.), nepřipustná oprava, skvrny po různých nečistotách.

Kromě toho třeba vojíny upozornit na vady dýchacího bubínku u masky vz. 23 a ventilové komory, dýchací hadice a přesuvné matice u masek s dýchací hadicí. Nejčastější vadou bývá mechanické poškození nebo uvolněné spojení jednotlivých částí.

Při tomto výcviku dbá cvičitel také toho, aby vojíni věděli, jak se vady odstraňují. Jakékoli samovolné opravy, svévolné a neodborné manipulace na maskách jsou zakázány. Zjistí-li voják vadu anebo poškození, musí to vždy ihned hlásit.

Způsoby nošení plynové masky vz. 23 a masek s dýchací hadicí. Masky, ať již jakéhokoli vzoru, se nosí zpravidla ve třech polohách, a to: normální, hotovostní a ochranné. Nošení a příprava masky na tu onu polohu je závislá na druhu ochranného pouzdra (krabice, brašna), jeho umístění na těle (prsá, bok) a je stanoveno návody, podle kterých voják masku nosí a přenáší do jednotlivých poloh. Cvičitel nejdříve vysvětlí a ukáže nošení masky v uvedených polohách.

(Přístě dále.)